

УДК 377.1

**СВІТОГЛЯДНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ
ПТНЗ ЯК ОСНОВА ДЛЯ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ
МАНІПУЛЯЦІЇ ЇХ СВІДОМІСТЮ**

Марія Карп'юк
(Київ, Україна)

У статті розкрито значення для успішної професійної реалізації випускників ПТНЗ їх світоглядної компетентності в умовах системних змін, що проявляються не лише в соціально-економічних трансформаціях, але й зміні методологічно-світоглядної парадигми. Обґрунтовано необхідність розуміти маніпулятивні технології, що є звичайним явищем в умовах становлення інформаційного суспільства, а також деформації системи цінностей в кризових умовах.

Ключові слова: *свідомість, світогляд, світоглядна компетентність, фрактал, інноваційні знання, багаторівневність, синергія, субформи, холістичний, ноосферний, саногенний, інтегральний, матриця, інтеракція, енергоінформаційний, резонанс, маніпуляції.*

В статтє раскрыто значение для успешной профессиональной реализации выпускников ПТО их мировоззренческой компетентности в условиях системных изменений, что просматриваются не только в социально-экономических трансформациях, но и в

изменении мировоззренческой парадигмы. Обосновывается необходимость понимать манипуляционные технологии, что есть обычным явлением в условиях становления информационного общества, а также деформации системы ценностей в условиях кризиса.

Ключевые слова: *сознание, мировоззрение, мировоззренческая компетентность, фрактал, инновационные знания, многостепенность, синергия, субформы, холистический, ноосферный, саногенный, интегральный, матрица, интеракция, энергоинформационный, резонанс, манипуляции.*

In the article is revealed the importance for successful professional development of VET graduates their ideological competence in terms of systemic changes that are viewed not only in the social and economic transformations, but also in changing of the ideological paradigm. The necessity to understand the manipulation of technology is substantiated, which is a common phenomenon in the information society, as well as the deformation of the system of values in terms of a crisis.

Key words: *consciousness, ideology, ideological competence, fractal, innovative knowledge, multistage, synergy, subform, holistic, noospheric, sanogenetic, integral, matrix, interaction, energetic and informational, resonance, manipulation.*

Постановка проблеми. Початок третього тисячоліття супроводжується загостренням актуальних для суспільства проблем – духовно-екологічних, науково-філософських, мистецько-релігійних, технологічних, фінансово-економічних, медично-валеологічних, інформаційно-комп'ютерних, соціально-культурних та інших. Криза сучасної освітньої системи, на думку

С.У. Гончаренка, є складовою глобальної цивілізаційної кризи та значною мірою зумовлена вузькодисциплінарними установками сучасної освіти, – відокремлення її гуманітарних і природничих компонентів. Наслідком цього є **фрагментарність** бачення людиною реальності, що в умовах народження постіндустріального інформаційного суспільства не дає людям адекватно реагувати на загострення енергетичної й екологічної кризи, девальвацію моральних норм і духовних цінностей, калейдоскопічність зміни технологій, нестабільність політичних, міждержавних та фінансово-економічних ситуацій. Сьогодні під лавиною інформації ми страждаємо від нездатності охопити комплексність проблем, зрозуміти зв'язки і взаємодію між речами, які перебувають для нашої сегментованої свідомості в різних сферах [7, с. 3]. Важко не погодитися також з думкою В. Андрущенко, що наше освітянське поле рясніє пустоцвітом різноманітних міфів: завищених самооцінок, фантастичних проєктів, безпідставного самовозвеличення і самозаспокоєння. Ці міфи, більшість яких сформувались ще в царині ідеологізованої суспільної свідомості колишнього СРСР, заважають справі. Як пута на ногах, вони стримують конструктивний рух соціуму, спрямований на розв'язання питань сьогодення. Щоб стати на надійний ґрунт реальності, ми зобов'язані спільними зусиллями пройти чесно й відповідально етап очищення та звільнення освіти від ілюзорних міфів [1, с.25].

Актуальність дослідження мотивується цілим рядом принципів факторів, зокрема: а) кризовим станом розвитку людства; б) звужено-фрагментарним розумінням природи людини, що традиційно продукується в антропологічній, філософській, соціологічній, освітянській та психолого-педагогічній літературі; в) вульгарно-меркантильною й агресивно-споживацькою психологією нашого сучасника; г) знеціненням та ігноруванням етнокультурних цінностей

і традицій; д) фрустрацією масової свідомості; е) деградацією молоді, що проявляється в самогубствах, душевних захворюваннях, пияцтві, вживанні наркотиків, знеціненні морально-етичних норм поведінки в суспільстві, на виробництві, в родині; є) криміналізацією соціально-економічних відносин у суспільстві; ж) антагонізацією соціально-правових структур, організацій, інституцій тощо.

Мета статті – обґрунтувати значення для успішної професійної реалізації майбутніх кваліфікованих робітників їх світоглядної компетентності в умовах системних змін, що проявляються не лише в соціально-економічних трансформаціях, але й зміні методологічно-світоглядної парадигми, а також умінні розуміти сучасні маніпулятивні технології й адекватно на них реагувати.

Аналіз наукових досліджень. Досвід, нагромаджений у сфері знань про світогляд, є унікальним, і практично не має меж. Сучасними дослідженнями цього феномена є праці науковців В. Вернадського, О. Чижевського, Р. Штайнера, Г. Костюка, С. Максименка, М. Варія, Л. Божович, М. Баришевського, Б. Ананьєва, О. Донченко, Т. Куна, К. Попера, А. Маслоу, Г. Балла, І. Зязюна, С. Кримського, В. Лутая, В. Кременя, Т. Тюріної, В. Шинкарука, А. Азархіна, В. Казначєєва, Е. Спіріна, Г. Шипова, П. Лузана, С. Гончаренка, С. Пальчевського, Л. Скуратівського, В. Рибалки та інших.

Виклад основного матеріалу. **Світоглядна компетентність** – це інтегральна багатовекторна й багатоаспектна ціннісно-орієнтаційна якість майбутнього кваліфікованого робітника, на основі якої здійснюється індивідуальне самоуправління в процесі його життєвої реалізації. Увага до світоглядної компетентності посилюється з огляду на потребу вводити в практику діяльності з професійною молоддю здобутки інноваційних знань. Як вже зазначалося, уся земна цивілізація, як, зрозуміло, й система освіти,

включаючи й професійну, перебувають у глибокій кризі. З метою її подолання ХХІ століття оголошено ЮНЕСКО «століттям освіти». Триває процес пошуку більш ефективної моделі освіти ХХІ століття. Зрозуміло, що вона має формувати на основі здобутків фундаментальних наук новий тип світогляду, нову поведінкову домінанту майбутнього носія будь-яких професійних знань.

У кінці 90-х рр. ХХ століття представники фундаментальних наук відмітили такі принципові факти, які кардинально впливають на наш світогляд та суттєво поглиблюють світоглядну компетентність, яка має бути сформована системою професійно-технічного навчання й виховання в мислительній парадигмі майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема, встановлено: 1. Світобудова (Всесвіт), наш земний світ і наші тіла сформовані з єдиного енергетичного поля, що нині іменується як квантова голограма, розум Бога, розум Природи, Божественна матриця. 2. У полі Божественної матриці об'єкти, спочатку фізично зв'язані, а потім роз'єднані, поводять себе так, ніби вони зв'язані, як і раніше. 3. ДНК людини (особистості педагога та учнів ПТНЗ) безпосередньо впливає на те, що відбувається в Божественній матриці. 4. Переконання особистості, а також її почуття, емоції, думки, бажання й прагнення, оцінки тих чи інших явищ і процесів змінюють ДНК, яка безпосередньо впливає на те, що відбувається в енергоінформаційному полі планети та в космосі. 5. Коли ми змінюємо свої **переконання**, то енергоінформаційне поле (божественна матриця) втілює ці зміни в реальність нашого життя. 6. Ланкою, якої бракує в існуючих світоглядних теоріях про те, як влаштована наша реальність, є людська **свідомість**. Інакше кажучи, науково підтверджено, що вона впливає на квантовому (енергетичному) рівні на стан справ у світі, тому так важливо, щоб наша свідомість, на основі якої синхронно

формується інтегральна інтелектуально-управлінська властивість особистості, що називається світоглядною компетентністю, була максимально збагачена здобутками сучасних інноваційних знань. Розуміння того, що Всесвіт реагує на нас, наші думки, слова, емоції, почуття, бажання, переконання, віру, сприятиме більш відповідальному поведженню з особистісно-індивідуальним потенціалом кожного з нас, адже ми не пасивні спостерігачі, які стоять осторонь оточуючого нас життєпростору – ми його потужні співтворці, бо на рівні енергій усе взаємопов'язане. Отже, прийшов час усвідомлювати, що ми діємо в **інтерактивній** живій реальності, де, змінюючи в процесі спостереження будь-якого явища свій внутрішній простір, внутрішній світ, – ми змінюємо й світ, який нас оточує. Важливо звільнитися від змертвілих ідеологем, догматів і стереотипів й уводити в практику професійної діяльності з майбутніми робітниками інноваційні знання, що отримані на основі сучасних здобутків прогресивної науки: керуватися тим, що нас оточує поле розумної енергії. Більше того, – воно реагує на нас й перебудовується під нашим впливом.

Здобутки фундаментальних наук дали можливість сформувати інноваційну модель цілісності світу на основі таких базових постулатів: 1. Всесвіт, будучи єдиним енергоінформаційним цілим, становить собою сукупність трьох світів – матеріального, субстанціонального й енергоінформаційного (тонкого), що перебувають у взаємозв'язаності та взаємопроникливості. 2. Субстанціональний світ є зв'язуючою реальністю, що об'єднує матеріальний і тонкий світи в єдине ціле. 3. Усі три світи існують у одному й тому ж просторі, тому об'єкти кожного із світів сприяють проникненню один в одного. 4. Усі три світи ієрархічні в просторі й часі. 5. Усі взаємодії об'єктів кожного із світів можна звести до двох категорій: за допомогою енергії та інформації. 6. У Всесвіті існують

способи передачі енергії й інформації зі швидкостями, що забезпечують його стійкість у цілому. 7. Об'єкти й способи взаємодії, будучи в усіх трьох світах неоднаковими, в принципі, функціонально подібні. 8. У цілісному світі, крім стану спокою, існує всього два види руху: поступальний і обертальний [18, с.208].

Проблема світоглядної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є актуальною й з огляду на поглиблення знань щодо природи самої людини, зокрема:

1. Людина – відкрита система, якій властива саморегуляція й самоорганізація.
2. Основою структурно-системної організації, функціонування й управління є фрактал. Це означає, що людський організм володіє властивістю самоподібності на різних рівнях системної багаторівневої ієрархії і свідчить про «голографічність» її інформаційних систем і, зокрема, головного мозку, що функціонує на основі генетичних матриць і програм.
3. Біологічний організм людини складається з великої кількості структурно-функціональних ланок, зв'язаних в єдину багаторівневу сітку, де інформаційна складова кожної окремої клітини впливає як на всі субформи (тканини, органи, підсистеми і т. д.), так і на організм людини в цілому.
4. Елементи, що систематизують інформаційні взаємозв'язки, існують у всіх органах і системах організму.
5. Взаємодія середовища й організму людини відбувається через резонанс зовнішніх і внутрішніх коливальних процесів.
6. Сприйняття інформації здійснює «тіло» через органи почуттів, а мозок фільтрує та аналізує інформаційно-обмінні процеси.
7. Здоровий організм відзначається стійкістю інформаційних зв'язків як між різними функціональними системами організму, так і всередині кожної системи й підсистеми.
8. Показником стійкості інформаційної взаємодії є синхронізація власних коливальних процесів, що мають електромагнітну природу [18, с.245-246].

З огляду на сказане, спробуємо системно окреслити елементи принципової новизни, які вже реально досить чітко простежуються в новому прочитанні багатомірної природи людини в контексті енергоінформаційної єдності із зовнішнім світом. Психолінгвосинергетична методика такого підходу до світоглядної компетентності лише формується. Але вже сьогодні можна окреслити деякі світоглядні трансформації. Основні критерії розрізнення між парадигмами лінійного (класичного) підходу й нелінійного (синергетичного) проявляються через: 1. **Концептуальне бачення образу особистості**: людиноцентризм замінюється на людинокосмізм. 2. **Ставлення до цінностей індивіда**: деаксіологізація замінюється на аксіологізацію. 3. **Характер суб'єкт-об'єктних взаємовідношень**: безальтернативний (концепція «чистого об'єкта») трансформується в методологію партнерства, співпраці. 4. **Теоретичні засади**: позиція «єдино правильної марксистсько-ленінської теорії» змінилася на плюралізм думок, їх варіативність і потенційну рівноцінність. 5. **Рівень наукової істинності**: абсолютизація зроблених узагальнень змінюється розумінням відносності наявних інтелектуальних здобутків. 6. **Мотивація характеру досліджуваних об'єктів**: елементаризм, одномірне спрощенство, вульгарний матеріалізм поступаються місцем інтегральній логіці, багатомірності. 7. **Рівень розуміння й тлумачення еволюціонізму**: однолінійність, ігнорування космопланетарної природи людини змінюються визнанням багатомірності усіх форм життя, коеволуцією людини, природи, суспільства. 8. **Особливості мислення**: лінійно-атеїстичний силовий активізм замінюються на логіку нелінійності, на синергетизм мислення [10, с.117-122].

Оновлення засад світоглядної парадигми необхідне, щоб здійснити корекцію перетворюючої (по суті, руйнівної) діяльності людини, в тому числі і в освітянській сфері, спрямувати її з деструктивного шляху на конструктивний.

До основних засад світоглядної компетентності, що мають бути критеріями оцінювання фактів, явищ, подій повсякденного життя, професійної діяльності, належать принципи **цілісності, відкритості, гармонійності, етичності, еволюційності та оптимістичності** світосприймання. Ці засади є тим фундаментом, на основі якого має зводитися внутрішній храм особистості кваліфікованого робітника. Коротко схарактеризуємо їх. **Цілісність світосприймання** – це несуперечливість інтелектуально-емоційного образу світу, *розуміння закону вседності*, а також відчуття нерозривної єдності з родиною, з рідним народом, людством, природою і Всесвітом. Його потрібно формувати цілеспрямовано й систематично, усім змістом національної, європейської та світової культури, пояснюючи учням ПТНЗ, що корені зла, від якого ми потерпаємо, приховуються в тому, що люди розрізнені релігійними та політичними догматами, національним і особистим егоїзмом. Відновлення ієрархічного зв'язку з Цілим – це логічний вихід з тупика. А для цього потрібна **відкритість** – інтелектуальна й емоційна. **Відкритість** – це усвідомлення відносності наших наукових уявлень про світ, тому наукова картина світу постійно змінюється й надалі буде змінюватися. Відкритість свідомості – це поступове, але невпинне поглиблення й розширення світоглядної компетентності. **Гармонійність** світоглядної компетентності – це усвідомлення діалектичного поєднання будови Всесвіту і будови атома, складного й простого; творчого, еволюційного начала й начала хаотичного. Гармонійність світоглядної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників має забезпечуватися під час навчально-виховного процесу урівноваженим розвитком інтелектуальної та образно-емотивної (почуттєвої) сфер особистості учня, поєднанням наукового й мистецького, логічного й інтуїтивного, раціонального й ірраціонального

підходів до пізнання інтерактивної реальності. **Етичність** світоглядної компетентності – це відмова від проголошеного радянським режимом морального релятивізму (класової моралі, відносності її норм) і визнання загальнолюдських етичних цінностей як базових законів і норм суспільного розвитку, еволюції Всесвіту. Вихованці ПТНЗ мають розуміти, що етичність світоглядної компетентності найповніший свій вияв знаходить у любові, що є не лише почуттям, але й всеосяжною енергією. **Еволюційність** світоглядної компетентності виразно простежується за умови скерованості майбутніх кваліфікованих робітників на самопізнання, саморозвиток, самоконтроль і самовиховання, самоуправління та професійну самореалізацію, що мають спиратися на усвідомлення еволюційної природи Всесвіту, його неупинного розвитку. Прийшов час підніматися до розуміння того, що покликання людини – це сприяти еволюції через особисте самовдосконалення, через досягнення індивідуальної гармонії духу й тіла.

Зміст поняття **світоглядна компетентність** представлений перш за все такими компонентами, як: 1) світовідчуття; 2) світосприймання; 3) світоспоглядання; 4) світорозуміння; 5) світооцінка; 6) світоузагальнення; 7) вибір моделі поведінки; 8) вибір системи цінностей; 9) вибір технік, засобів і методів для самореалізації; 10) духовно-інтелектуальна робота, спрямована на самопізнання; 11) гармонійна взаємодія із зовнішнім світом; 12) якісна самореалізація. Між усіма цими компонентами існує тісна єдність. Цілісне усвідомлення й переживання реальності у формі відчуттів, сприймань, уявлень і емоцій, утворюють **світовідчуття, світосприймання і світоспоглядання**. **Світоглядна компетентність** має великий практичний життєвий смисл, бо впливає на моделі особистісної поведінки, на ставлення людини до праці, до інших людей у суспільстві; на характер життєвих устремлінь і прагнень,

на побут і поведінку в родині; смаки, інтереси, цінності впродовж життєвої та професійної самореалізації. Чітка духовно-інтелектуальна визначеність професійної молоді на основі світоглядної компетентності допомагає за будь-яких випробувань зберігати самоволодіння, мобільність, зібраність, внутрішню дисциплінованість, мужність, зосередженість, сконцентрованість на головному. Крім того, лише світоглядна компетентність сприяє виформуванню такої здатності особистості як **совість**, що актуалізує потенціал душі до розуміння й виконання моральних обов'язків. Згідно з теорією З.Фрейда, **совість** – це внутрішнє сприйняття неприпустимості певних бажань з акцентуванням того, що така неприпустимість безсумнівна й не потребує доказів [17, с. 503].

Світоглядна компетентність – це багатомірний продукт не лише виховання як цілеспрямованої діяльності професійної освіти та суспільства в цілому, а й результат впливу навколишнього середовища й активної, систематичної діяльності особистості, спрямованої на самовиховання, саморозвиток, самоконтроль, самопізнання, самореалізацію тощо.

Світоглядна компетентність як інтелектуально-креативна здібність майбутнього кваліфікованого робітника є актуальною й з огляду на потребу в щоденній діловій та індивідуально-особистісній взаємодії розрізняти маніпулятивні впливи, адекватно на них реагуючи. **Маніпуляція** – це психічний вплив на людину (чи колектив членів суспільства), який здійснюється таємно, спричиняючи шкоду тим особам, на яких цей вплив спрямований. Найпростішим прикладом цього може бути реклама. Отже, маніпуляція – це прихований вплив, факт якого не має бути поміченим об'єктом маніпуляції. Маніпуляція є частиною технології пануючої ідеології. Здійснюється вона за допомогою інформації, що надходить до маніпульованих

людей. Ця інформація може бути «упакована» у жестах, словах, вербальних текстах (різні промови, радіо- й телепередачі). Важливим є зміст, прихований в образах (картини, кіно, фотографії та ін.). Найбільш ефективно діють комбінації з'єднання різних мов. Призначення маніпулятивних прийомів і технологій – дестабілізувати сферу здорового глузду людини, викликати хаос у думках, почуттях і змусити людину сумніватися в життєвих істинах, почувати себе розгублено, депресивно.

Особливість маніпуляцій полягає в тому, що в сучасному суспільстві природна мова стала замінюватися штучно сконструйованою, коли слова набули раціональності, звільнилися від багатьох древніх змістів і смислів, загубивши при цьому первинну святість і магічність. Це, фактично, спричинило розрив зі всією попередньою історією людства, адже раніше мова, за висловом М. Хайдеггера, була найбільш священною з усіх цінностей. Тепер же слова досить часто перетворюються на маніпулятивний інструмент, позбавлений духу совісті й любові, на знаряддя обману людини людиною. Це важливо розуміти молоді, яка вливається в ті чи інші структури й системи соціуму. Розглянемо досить поширені маніпуляції свідомістю громадян, зокрема:

1. **Принцип замовчування мети:** сукупністю промов і текстів свідомо збуджуються емоції й почуття громадян (як правило, негативні) при свідомому замовчуванні своїх намірів і планів.
2. **Принцип асоціації ідей** – це принцип контрасту: на ньому будуються соціальні метаморфози, коли щось маленьке, другорядне збурує людей, а масштабне залишається без уваги (Наприклад: «злодійство священника» – «злодійство олігархів»).
3. **Принцип роздрібнення й розривання інформації** (досить часто безглуздими, примітивними, вульгарними рекламами, якими знецінюються найгостріші соціально-економічні проблеми).
4. **Принцип терміновості й оперативності**

подачі «новин»: розумовий механізм людини не встигає глибоко їх осмислювати; мозок перетворюється на відро для сміття, що постійно наповнене вірусами хаосу. 5. **Принцип стереотипу,** коли громадяни орієнтуються на те, чому вірять і що роблять в тій чи іншій ситуації інші, а не затруднюються аналізувати самостійно перебіг тих чи інших подій. 6. **Принцип маніпуляції увагою, довірою, наївністю, соціальною незахищеністю, інфантилізмом, безробіттям, страхом, скандалами** тощо. Маніпуляції такого плану часто базуються на **техніці створення різних політичних міфів**, наприклад: а) **європоцентризм**; б) **технологічний міф** про те, що саме західна цивілізація створила сучасну культуру; в) **міф про гуманізм і правову свідомість Заходу** та ін. 7. **Принцип применшення значення проблеми,** коли здійснюється підміна життєво важливого питання його другорядним, частковим аспектом. 8. **Принцип розсіювання енергії й відволікання уваги,** який полягає в створенні цілого ряду конфліктів і суперечок з питань, що на фоні головної проблеми яйця виїденого не варті [5, с.621].

Важливо, щоб професійна молодь, яка впливається в ту чи іншу сферу виробництва, розрізнявала **основні симптоми прихованої маніпуляції**, проявляючи соціально-професійну зрілість і готовність адекватно до ситуації знаходити ефективну модель поведінки й реагування, домагаючись зниження впливу маніпуляторів. Отже, приховані маніпуляції часто мають такі **ознаки**: 1. **Використання незрозумілих слів**, що, як правило, мають на меті придушити слухача фальшивим авторитетом «експерта», або спрямовані на створення гіпнотизуючого ефекту. 2. **Емоції:** якщо політик або експерт починає експлуатувати почуття, то доречно задуматися, з якою метою це робиться? 3. **Сенсаційність і терміновість:** ця технологія забезпечує «шум» і необхідний рівень

знервованості, що підриває психологічний захист слухачів, які мають розуміти, що штучний фон сенсаційності служить якійсь запланованій корисливій меті, частіше всього для відволікання їхньої уваги. 4. **Повторення** однієї й тієї ж інформаційної теми: це головний засіб певної ідеологічної пропаганди. 5. **Роздрібнення цілісної проблеми** на її маленькі шматочки, щоб ми не могли осмислити ціле й зробити конструктивний для себе вибір. 6. **Вилучення проблеми з реального контексту**: маніпулятор заганяє нашу думку й наше тлумачення проблеми в потрібний йому «вузький коридор». 7. **Тоталітаризм (монополія) джерела повідомлення**, коли маніпулятори купують (або вирашують у власному колективі) «підсаджених качок», що нібито «полемізують» із маніпулятором. 8. **Тоталітаризм рішення**: тут йдеться про саму формулу прийняття рішення, що часто формулюється узагальненнями типу «Іншого не дано», «Коней на переправі не замінюють» та інші. 9. **Змішування інформації та власної думки з приводу неї**: так з'являються міфи про «сектантів, що організувати теракт» чи «бандерівців, що зруйнували СРСР»... 10. **Прикриття авторитетом**, хоч вона й не має відношення до проголошуваних тверджень та інші [5, с. 620-621].

Доречно знати **правила поведінки й реагування**, щоб знизити нашу вразливість, нашу психологічну незахищеність впливам маніпуляторів, зокрема: 1. **Контролювати власні емоції**, зберігаючи внутрішній спокій і гармонію мислення. 2. **Ініціювати власний внутрішній діалог**, тобто вести уявний діалог з маніпулятором, яким розвінчувати помічені алогізми. 3. **Усвідомлювати реальний соціальний контекст**: розуміти, що ми живемо в іншому світі, де на нашу свідомість ведеться полювання. 4. **Свідомо бути поза контактами з можливими маніпуляторами**, тобто «не ходити на збори нечестивців», як рекомендовано в «Біблії». 5. **Відхід від захоплення**: розуміти, що успіх

маніпуляції неможливий без створення союзника з особи чи колективу слухачів. 6. **Зміна темпу**: важливо давати собі час на виважене обдумування почутої інформації, а не діяти під впливом емоцій і поверхового сприйняття почутого. 7. **Відфільтровувати інформацію**, вириваючись з потоків повідомлень для обмірковування. 8. **Включати логіку здорового глузду**, навмисно змінити соціальну роль і запитати себе: а як корисно для мене? 9. **Шукати корінь проблеми** – це дасть можливість побачити її в іншому аспекті, що розходиться з тлумаченням маніпулятора. 10. **Бути непередбачуваним** для маніпулятора, тобто не дозволяти «грати» на своїх стереотипах [5, с. 620-621].

Маніпуляції – це різновид завуальованого диктату, прикритого лукавством і корисливістю. Можна виділити такі маніпулятивні прийоми й тактики: 1. Гра на почутті жалості. 2. Використання самолюбства й егоїзму особистості, вдаючись до компліментів, лестощів, підлабузництва. 3. Активний орієнтир на довірливість, скромність, добропорядність і поступливість партнера по комунікативній взаємодії. 4. Провокування захисник реакцій, коли маніпулятор намагається в чомусь звинувачувати партнера. 5. Провокування розгубленості, зніяковіння і дезорієнтації суб'єкта впливу. 6. Гра на відкритості чи поспішливості іншого. 7. Тактика «підмаслювання» потрібної людини (Для цього часто здійснюються «маленькі безкорисливі послуги»). 8. Провокування інтересу партнера до маніпулятора. Інтерес різними способами підтримується для отримання певної вигоди тощо.

Криза цивілізації, частковим виявом якої є також різноманітні маніпулятивні технології, не є чимось випадковим і зовнішнім відношенню до людини та людства в цілому: вона є наслідком фрагментарного, сегментованого бачення людиною реальності. Це конкретний результат застосування недопустимих технологій у формуванні

членів соціуму через вузькопредметність, фрагментарність у розумінні себе й світу навколо. Мова йде про те, що замість технології формування цілісної особистості та її головної здатності до цілісного вольового просвітленого самоуправління, хтось уміло закладав у відтворення поколінь народу (й народів) еталон особливого сорту «напівлюдини» з глибоко розщепленою й відстороненою від реальної дійсності психікою, глибоко пасивної в соціокосмічному плані та «нафаршированої» відірваними від життя формально-ілюзорними стереотипами, ідеологемами, мертвонародженими постулатами.

Світоглядна компетентність сприяє становленню в майбутніх кваліфікованих робітників цінних навиків, зокрема: 1. Економити власний час. 2. Творчо підходити до саморозвитку. 3. Долати власні комплекси й обмеження. 4. Підвищувати особисту культуру ділового життя. 5. Проектувати й досягати особистого ділового успіху. 6. Розуміти суть обраної ділової кар'єри. 7. Знати важливість законів і соціально-психологічних механізмів успішної самореалізації. 8. Аналізувати внутрішні механізми успішних моделей поведінки, а також професійної діяльності в умовах становлення ринку праці.

Висновок. Перспективи дослідження: 1. Орієнтуючись на здобутки фундаментальних наук, продовжити вивчення такої інтегральної категорії як світоглядна компетентність, яка лише входить у систему професійно-технічних навчальних закладів, що важливо в контексті трансформацій, які охопили всі підсистеми соціуму, включаючи й професійно-технічну освіту. 2. Розробку світоглядної компетентності особистості майбутнього кваліфікованого робітника доречно здійснювати з урахуванням становлення синергетичної методології, зважаючи при цьому на діючі стандарти професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі тисячоліть (Спроба прогностичного аналізу) / В.П.Андрущенко // Вища школа України. – 2001. – №1. – С. 11-17.
2. Аршинов В.И. Синергетика как феномен постнеклассической науки. – М.: ИФРАН, 1999.– 203с.
3. Бевзенко Л. Соціальні зміни у дзеркалі самоорганізаційного моделювання // Вісник.– 2002.– №9. – С. 68-75.
4. Вернадский В.И. Биосфера и неосфера. – М.: Наука, 2003.– С. 242 – 552.
5. Вознюк О.В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика. – Житомир: ЖДУ ім.. І. Франка, 2012. – 709с.
6. Данилова Т.М. Становление Нового Человека. Основы развития сознания.– К.: СПД Лыко Б.Б., 2006.– 128с.
7. Гончаренко С. Фундаментальність професійної освіти – потреба часу // Педагогічна газета. – 2004. – №12 (125). – С.3.
8. Донченко Е.А. Фрактальная психология. – К. : Знання, 2005.– 323с.
9. Казначеев В.П., Спиринов Е.А. Космопланетарный феномен человека : Проблемы комплексного изучения. – Новосибирск: Наука. 1991.–304с.
10. Карп'юк М.Д. Мова як основа міждисциплінарної психосинергії й базовий фактор формування цілісного світогляду особистості // Гуманітарний ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди.– Вип. 12. – Переяслав-Хм., 2007. – С. 296-307.
11. Карп'юк М.Д. Синергетична концепція як актуальна проблема управлінської освіти // Педагогічні науки Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи.— Ч.2.— Суми: Сумський ДПУ ім.А.С.Макаренка. 2007.– С.117- 122.
12. Карпенко І.М. Духовний ідеал ноосфери і катарсична сутність виховання //Педагогіка і психологія.– 1998.– №2.– С.48-53
13. Куценко Г. В. Картина світу як основа загальної компетентності / Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. – К.: педагогічна думка, 2009.– 360с. (с.94-105).
14. Ничкало Н.Г. Професія вчителя вічна // Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2003. – С.3 -10.
15. Пазенюк В. Синергетика в контексті становлення нової світоглядної парадигми // Вища освіта України.— 2003.— №3.— С.21-27.

16. Пресняков В. Синергетика // Енциклопедія освіти/Акад.пед.наук України; гол.ред. В.Кремень.—К.: Юрінком Інтер, 2008.—С.811-812.
17. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2011. – 412с.
18. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – 672с.
19. Тихоплав В.Ю., Тихоплав Т.С. Новая Физика Веры.– СПб: Крылов, 2007.– 416с.
20. Тихоплав В., Тихоплав Т. Звездное небо над головой, Божественная матрица пространства. – СПб.: Вектор, 2010. – 256с.
21. Чалий О.В. Синергетичні принципи освіти і науки.– К.: АПНУ, 2000. –253 с.
22. Чалдини Р. Психология влияния / Р. Чалдини. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 272 с.

УДК 378.016:811.111

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Євгенія Костик

(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

У статті розкрито особливості навчання іноземній (англійській) мові на немовних факультетах у вищому педагогічному навчальному закладі. Проаналізовано програмовий матеріал на кожному етапі вивчення іноземної мови студентами. Доведено, що знання іноземної мови має важливе значення, і є невід’ємною складовою у професійній підготовці майбутніх вчителів.

***Ключові слова:** іноземна мова, сучасна іноземна мова, ділова іноземна мова, інішомовна комунікативна діяльність.*